

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई

वार्षिक अहवाल

१९९७-९८

50

ज्येष्ठ साहित्यिक मा.श्री शंकरराव खरात यांना
यशवंतराव चव्हाण साहित्य पुरस्कार, मा.यशवंतराव
चव्हाण यांच्या स्मृतीदिनी प्रदान करण्यात आला

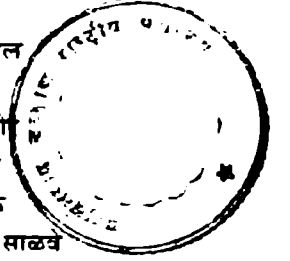
यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई.

विश्वस्त मंडळ सदस्य

१. मान. श्री. शरदराव पवार अध्यक्ष
२. मान. श्री. दादासाहेब रूपवते उपाध्यक्ष
३. मान. श्री. मोहन धारिया कार्याध्यक्ष
४. मान. डॉ. राजा भोंसले सरचिटणीस
५. मान. श्री. अरूण डहाणूकर कोषाध्यक्ष
६. मान. डॉ. व्ही. सुब्रमण्यन्, मानद संचालक
७. मान. सुधाकरराव नाईक
८. मान. शिवाजीराव पाटील निलंगेकर
९. मान. डॉ. निळकंठराव कल्याणी
१०. मान. प्रा. पी. बी. पाटील
११. मान. श्री. राम प्रधान
१२. मान. श्री. गुलाम गौस
१३. मान. श्री. लक्ष्मण माने
१४. मान. श्री. वसंतराव कार्लेकर
१५. आर. सी. अय्यर महाराष्ट्र शासन प्रतिनिधी
१६. प्रे. प्र. महाना }

कार्यकारिणी सदस्य

१. मान. श्री. शरदराव पवार
 २. मान. श्री. दादासाहेब रूपवते
 ३. मान. श्री. मोहन धारिया
 ४. मान. डॉ. राजा भोंसले
 ५. मान. श्री. अरूण डहाणूकर
 ६. मान. व्ही. सुब्रमण्यन्,
 ७. श्रीमती प्रतिभानाई पाटील
 ८. मान. श्री. ज्ञानेश्वर खैरे
 ९. मान. श्री. न. धों. महानो
 १०. मान. श्री. हुसेन दलवाई
 ११. मान. श्री. नरेंद्रजी तिडके
 १२. मान. श्री. एन. के. पी. साळवं
 १३. मान. श्री. के. बी. आवाडे
 १४. मान. श्री. ह. गो. वर्तक
 - मान. श्री. डॉ. रवि बापट
 १६. मान. श्री. प्रतापराव भोसले
 १७. मान. श्री. शिवाजीराव गि. पाटील
 १८. मान. श्री. अप्पासाहेब उर्फ सा. रे. पाटील
 १९. मान. श्री. अंकुशराव टोपे
 २०. मान. श्री. विष्णुआण्णा पाटील
- अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक लि.

कार्यकारी समिती

१. मान. श्री. शरदराव पवार	२. मान. श्री. दादासाहेब रूपवते
३. मान. श्री. मोहन धारिया	४. मान. डॉ. राजा भोंसले
५. मान. श्री. अरूण डहाणूकर	६. मान. डॉ. व्ही. सुब्रमण्यन्
७. मान. श्री. ज्ञानेश्वर खैरे	८. मान. श्री. हुसेन दलवाई
९. मान. डॉ. रवि बापट (निमंत्रित)	

श्री. जि. ल. परब- संचालक (प्रशासन), २ जुलै १९९७ पर्यंत.
श्री. त्र्यं. भा. खेडकर - संचालक (प्रशासन), २ जुलै १९९७ पासून.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई.

सन १९९७-९८ चा वार्षिक अहवाल

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानचा सन १९९७-९८ चा अहवाल पुढीलप्रमाणे सादर करित आहोत.

कार्यकारी समितीचे कामकाज :

यशवंतराव चव्हाण यांचे विचार व कार्याचा प्रसार करण्यासाठी प्रतिष्ठानतर्फे विविध प्रकारचे उपक्रम राबविण्यात येत असून त्याची आखणी करण्यात येवून त्याची अंमलबजावणी करण्यासाठी कार्यकारी समितीच्या बैठका महिन्यातून दोन वेळा घेवून संबंधित विषयावर निर्णय घेण्यात आले. प्रतिष्ठानचे सदस्य, पदाधिकारी, अधिकारी, कर्मचारी आणि विविध विभागांचे प्रमुख नियमितपणे आपापले कामकाज करित आहेत.

यशवंतराव चव्हाण सेंटरमधील उपक्रम :

१. मुख्य सभागृह : यशवंतराव चव्हाण केंद्रातील सभागृहाचा वापर, प्रतिष्ठानने आयोजित केलेल्या विविध कार्यक्रमासाठी तसेच निरनिराळ्या सामाजिक संस्था, शासनातर्फे, कंपन्यांमार्फत आयोजित केलेल्या समा, संमेलने, चर्चा, परिसंवाद, चित्रपट, सांस्कृतिक कार्यक्रम यासाठी करण्यात आला. मराठी, हिंदी, गुजराथी व इंग्रजी नाटके, संगीतसभा आदि कार्यक्रमाही वर्षभर झाले. तसेच भारताचे माजी पंतप्रधान मा. इंदरकुमार गुजराल, मा. दलाई लामा यांच्या उपस्थितीत सभागृहात कार्यक्रम झाले. सभागृहात लहान-मोठे एकूण ४४६ कार्यक्रम झाले. सभागृहाला सारखी मागणी असून वर्षभर कार्यक्रम सुरू असतात.

२. सांस्कृतिक सभागृह : सभागृहाचा अधिक वापर होण्याच्या दृष्टीने सांस्कृतिक सभागृहाचे नूतनीकरण करण्यात आले असून त्यामध्ये अद्यावत सुविधा उपलब्ध करण्यात आलेल्या आहेत. त्यामुळे सभागृहाला चांगल्याप्रकारे मागणी येत आहे. तसेच चौथ्या मजल्यावरील कन्व्हेंशन हॉलचेही नूतनीकरण केल्यापासून कन्व्हेंशन हॉललाही चांगल्याप्रकारे मागणी येत आहे. सांस्कृतिक सभागृहाचा वापर सर्वसामान्य जनतेच्या प्रबोधनासाठी मुख्यत्वेकरून करण्यात येतो.

३. ललित कलादालन : मध्यवर्ती केंद्रातील ललित कला दालनामध्ये अनेक मान्यवर कलाकारांची रंगचित्रे, छायाचित्रे, रेखाटनचित्रे, पोंटरी यासारख्या हस्तकलेच्या वस्तू यांची विविध प्रदर्शने झाली. नवोदित कलाकारांना प्रोत्साहन देण्यासाठी कलादालनातर्फे 'मान्सून शो' तसेच ज्येष्ठ कलाकारांसाठीही 'मान्सून शो' आयोजित करण्यात आले. गणेश शो व शाळकरी मुलांसाठी चित्रस्पर्धा आयोजित करण्यात आली. यामुळे प्रतिष्ठानच्या कलादालनाला चांगली प्रसिद्धी मिळाली. देशाच्या व महाराष्ट्राच्या विकासाशी संबंधित सामाजिक, राजकीय व आर्थिक स्वरूपाच्या परिषदा, परिसंवाद व चर्चासत्रे घेण्यासाठी तसेच नवोदित कलाकारांना प्रोत्साहन देण्यासाठी मुख्य सभागृह, सांस्कृतिक सभागृह तसेच ललित कलादालन सवलतीच्या दरात देण्यात येतात. कलादालनात उदयोन्मुख कलाकारांना प्राधान्य देण्यात येते.

४. सांस्कृतिक विभाग : प्रतिष्ठानच्या सभागृहात 'रंगस्वर'तर्फे आयोजित करण्यात येणाऱ्या नाट्य, चित्रपट, गायन आदि कार्यक्रमांचा आस्वाद घेण्यासाठी प्रतिष्ठानच्या मान्यवर सदस्यांना तसेच रंगस्वरतर्फे वार्षिक वर्गणी रुपये ५००/- व परती-पत्नीसाठी रु. ७५०/- देवून केलेल्या सभासदांना तसेच प्रतिष्ठानच्या आजीव सदस्यांनाही सवलतीच्या दरात वरील कार्यक्रमांचा आस्वाद घेता येतो. सांस्कृतिक विभागासाठी स्वतंत्र सल्लागार समिती व संघटन समिती असून त्यांच्यामार्फत कार्यक्रमांचे नियोजन करण्यात येते. या वर्षामध्ये रंगस्वरच्या ४९ कार्यक्रमांचा लाभ सभासदांनी घेतला आहे. या विभागात उदयोन्मुख कलाकारांना प्राधान्याने संधी देण्यात येते.

५. यशवंतराव चव्हाण ग्रंथालय : यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठानच्या अनेक उद्दिष्टांपैकी ग्रंथालय हे एक प्रमुख उद्दिष्ट आहे. ग्रंथालयात अनेक विषयांवरील ग्रंथ विकत घेतलेले असून त्यामध्ये राज्यशास्त्र, ग्रामीण प्रश्न, पर्यावरण, महाराष्ट्राची संस्कृती व इतिहास, सहकार शिक्षण, स्त्रियांचे प्रश्न, कायदा या विषयांवरील पुस्तके घेतली आहेत. मा. यशवंतराव

चव्हाण साहेबांच्या जीवनाच्या विविध पैलूंचे दर्शन घडविणारी पुस्तके तसेच त्यांनी स्वतः लिहिलेली पुस्तके ग्रंथालयात आहेत. शिवाजी विद्यापीठ, प्राज्ञपाठ शाळा, ग्रंथाली, महाराष्ट्र शासन यांनी प्रकाशित केलेली पुस्तके ग्रंथालयासाठी विकत घेतलेली आहेत. त्याचप्रमाणे ग्रंथालयात अनेक विषयावरील 'संदर्भ ग्रंथ' उपलब्ध आहेत. वाचकांच्या सोयीसाठी झेरॉक्स मशिनची व्यवस्था करण्यात आली आहे. ग्रंथालयामध्ये विविध प्रकारची दैनिके, पाक्षिके व मासिके इत्यादि दर्जेदार साहित्य वाचकांसाठी ठेवण्यात आले आहे. ग्रंथालयात वाचकांची बसण्याची व्यवस्थाही करण्यात आली आहे. दिवसभरात सुमारे ३० / ३५ वाचकांची उपस्थिती असते.

प्रतिष्ठानच्या आजीव सदस्यांना ग्रंथालय विनामूल्य उपलब्ध आहे व नवीन समासदांसाठी वार्षिक वर्गणी रुपये २५०/- आहे. ग्रंथालयात आतापर्यंत १००४३ पुस्तके घेतली असून संगणकावर त्यांची नोंद घेण्याचे काम चालू आहे. १ एप्रिल ९७ ते ३१ मार्च ९८ या काळात रुपये ४,२४,६५७/- किंमतीचे ग्रंथ खरेदी करण्यात आले आहेत. ग्रंथ खरेदीसाठी स्वतंत्र निवड समिती नियुक्त करण्यात आली आहे. या समितीमार्फत ग्रंथ खरेदी केले जातात.

६. इंटरनेट प्लाझा : यशवंतराव चव्हाण इंटरनेट प्लाझाचे उद्घाटन मा. शरद पवार यांच्या शुभहस्ते २६ ऑक्टोबर १९९७ रोजी झाले. इंटरनेट प्लाझामार्फत विविध प्रकारची माहिती आणि दूरवरचा संपर्क इंटरनेटद्वारे साधला जातो. जागतिक घडामोडीची माहिती आपण एका जागेवर बसून मिळवू शकतो. त्याचप्रमाणे आपण त्यांना इ-मेलद्वारे संपर्क साधू शकतो. याचा खर्च इतर संपर्क साधनांपेक्षा कमी येतो. साधारणपणे ४२ विद्यार्थी आणि २२ व्यावसायिकांनी इंटरनेट प्लाझाचा उपयोग करून घेतला आहे. प्रतिष्ठानच्या विविध विभागांना आवश्यक असलेली माहिती इंटरनेटमधून एकत्र करून देण्यात येते. इंटरनेट प्लाझासाठी डॉ. रवि बापट आणि अशोक नाडकणी यांचे मार्गदर्शन मिळते. या विभागात जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांना आकर्षित करण्याचा प्रयत्न चालू आहे.

७. केंद्र इमारतीमधील प्रशिक्षण केंद्र : युरोपियन युनियनशी सहकार्य

युरोपियन युनियनच्या भारतीय विभागाचे सहकार्य प्रतिष्ठानच्या उपक्रमांना लाभत असून महाराष्ट्रातील व्यापार, उद्योग, सहकार व सामाजिक क्षेत्राच्या मरीव वृद्धीसाठी ते फार महत्वाचे आहे. प्रतिष्ठान व महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाराष्ट्रभर पंचायत राज प्रशिक्षण उपक्रम त्यांनी प्रतिष्ठानला उपलब्ध केलेल्या निधीतून कार्यान्वित झाला आहे. तसेच सहकार क्षेत्रातील पंच कमिटी सदस्यांना प्रशिक्षण देण्याचा कार्यक्रम प्रतिष्ठानने हाती घेण्याचा निर्णय घेतला आहे. त्यालाही युरोपियन युनियनकडून आर्थिक मदत अपेक्षित आहे. युरोपियन युनियनद्वारे महाराष्ट्रात निरनिराळ्या क्षेत्रांत प्रकल्प उभारण्यासाठी आर्थिक मदत उपलब्ध करून देण्याची प्रसिद्धी केली आहे. त्याचा फायदा व्यापारी उद्योजकांस होईल. युरोपियन युनियनतर्फे 'इलेक्ट्रॉनिक्स डाटा इंटरचेंज' मल्टीमॉडेल इन्फर्मेशन सेंटर स्थापन करण्यात आले असून त्यामधून भारत व युरोपमधील व्यापार उद्योग व अन्य क्षेत्रातील माहिती सत्वर मिळते. युरोपियन युनियनच्या अधिकाऱ्यांशी व प्रतिनिधींशी प्रतिष्ठानने वेळोवेळी निरनिराळ्या प्रकल्पाबाबत उपयुक्त चर्चा केली आहे.

८. अनुबोधपट : प्रतिष्ठानने हाती घेतलेले अनुबोधपट श्री. एस. एम. जोशी यांच्या जीवनावर आधारित 'मी एस. एम.', तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी यांच्या जीवनावर 'तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री', कवि कुसुमाग्रज यांच्या जीवनावर 'प्रवासी पक्षी', पु. ल. देशपांडे यांच्या जीवनावरील 'पु. ल. वृत्तांत' हे अनुबोधपट पूर्ण झाले आहेत. दूरदर्शनच्या माध्यमांनी या कार्यक्रमात 'प्रवासी पक्षी' व 'पु. ल. वृत्तांत' यांचा काही भाग दाखविण्यात आला. तसेच श्रीपाद अमृत डांगे यांच्या जीवनावर अनुबोधपट काढण्याचे काम श्री. विनय नेवाळकर यांच्यावर सोपविले असून मा. चव्हाण साहेबांच्या जीवनावर अनुबोधपट काढण्याचे काम डॉ. जब्बार पटेल यांच्यावर सोपविले आहे. वरील अनुबोधपटाबाबत श्री. नेवाळकर व डॉ. पटेल यांचेबरोबर वेळोवेळी चर्चा झाली असून त्याचा पाठपुरावा करण्यात येत आहे.

९. चित्रफित : देशभक्त केशवराव जेधे यांच्या जीवनावर प्रतिष्ठानने राम गबाले एन्टरप्रायझेस यांच्याकडून हायबॅन्ड चित्रफित तयार करून घेतली असून ती प्रसारणासाठी मुंबई दूरदर्शनकडे दिलेली आहे. तसेच महाराष्ट्रातील पारंपारिक लोककला प्रकारातील अग्रणी ठरलेल्या 'लावण्या' समृद्ध आहेत. प्रतिष्ठानने त्या एकत्रित संग्रहित करून 'लावणी रूपदर्शन' चित्रफित ट्रायका फिल्म कंपनीकडून तयार करून घेतली आहे. त्याची व्हिडीओ कॅसेट्स उपलब्ध करून देण्याची कार्यवाही

श्री. विनय नेवाळकर यांचेवर सोपविण्यात आलेली आहे.

१०. खुली निबंध स्पर्धा : प्रतिष्ठानच्या कार्यक्रमांचा भाग म्हणून दरवर्षी खुल्या निबंध स्पर्धा आयोजित करण्यात येतात. सन १९९७ साली खालील चार विषयावर खुली निबंध स्पर्धा आयोजित करण्यात आली होती.

१. शेती आणि फलोत्पादन यांच्या संदर्भात निर्यातवाद.

२. औद्योगिकरण आणि पर्यावरण.

३. ब्रह्मचार निर्मूलन.

४. २००५ साली नागरिकांपुढील आव्हाने.

ही स्पर्धा प्राध्यापक, शिक्षक, विद्यार्थी, संशोधक, वृत्तपत्रलेखक, ग्राँड नागरीक यांच्यासाठी खुली होती. सदर स्पर्धेसाठी अनुक्रमे प्रथम पारितोषिक रु. ५,०००/-, द्वितीय पारितोषिक रु. ३,०००/-, तृतीय पारितोषिक रुपये २,०००/- आहेत. निवड समितीने निवड केलेल्या विजेत्यांना चव्हाण साहेबांच्या जयंती दिनी दि. १२ मार्च १९९८ रोजी पारितोषिके प्रदान करण्यात आली. निबंध स्पर्धेचे परीक्षक म्हणून मा. श्री. जी. पी. मावे, मा. श्री. हेमू अधिकारी, मा. श्री. चन्द्रशेखर प्रभु, मा. श्री. शरद काळे यांनी काम पाहिले. या स्पर्धेमध्ये प्रथम पारितोषिकासाठी कोणताही निबंध पात्र ठरला नाही. दुसरे पारितोषिक श्री. वसंत शिंदे डॉ.बिबली व तिसरे पारितोषिक विभागून श्री. आर. व्ही. पंडीत, नाशिक व श्री. निळकंठ कुळकर्णी, पुणे यांना देण्यात आले.

११. य. च. महाविद्यालयीन नियतकालिके पारितोषिक योजना :

चव्हाण साहेबांना सामाजिक, राजकीय, आर्थिक, शैक्षणिक आदि क्षेत्रासमवेत साहित्य, सांस्कृतिक क्षेत्राबाबतही विशिष्ट आवड होती म्हणून प्रतिष्ठानने यावर्षी नवोदित महाविद्यालयीन विद्यार्थी-विद्यार्थिनी, लेखक, कवी यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी महाविद्यालयाकडून प्रकाशित होत असलेल्या वार्षिक नियतकालिकांमधील (मॅगझीन) उत्कृष्ट नियतकालिकांसाठी 'यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालयीन नियतकालिके पारितोषिक' योजना कार्यान्वित केली असून ही योजना महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांमधील महाविद्यालयासाठी आहे. पारितोषिकाची रक्कम पुढीलप्रमाणे आहे. प्रथम पारितोषिक रु. १५,०००/-, द्वितीय पारितोषिक रुपये १०,०००/-, तृतीय पारितोषिक रुपये ५,०००/- असे आहे. याशिवाय उत्तेजनार्थ म्हणून रुपये ३,०००/- आहेत. सन १९९७-९८ चे पारितोषिक विजेते अनुक्रमे प्रथम पारितोषिक 'परिवर्तन' कॉलेज ऑफ इंजिनिअरींग, पुणे, द्वितीय पारितोषिक 'आकांक्षा' वाणिज्य महाविद्यालय, देवरुख, रत्नागिरी, तृतीय पारितोषिक 'विटनेस' बालचंद इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, सोलापूर यांना मिळाले. त्याशिवाय उत्तेजनार्थ पारितोषिक म्हणून 'पॉलिटॉक' प्रेमलिला विठ्ठलदास पॉलिटेक्निक, मुंबई, 'अभिव्यक्ती' देगलूर कॉलेज, स्वामी रामानंदतीर्थ विद्यापीठ, नांदेड यांना देण्यात आले. बरील पारितोषिके १२ मार्च १९९८ रोजी जाहीर करण्यात आली व त्या पारितोषिकाच्या रकमा संबंधित विद्यापीठांमार्फत विजेत्या कॉलेजना पाठविण्यात आल्या.

१२. य. च. महाविद्यालयीन साहित्य पारितोषिक योजना :

महाविद्यालयातील १२ वी उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांसाठी सन १९९७-९८ साठी 'यशवंतराव चव्हाण महाविद्यालयीन साहित्य पारितोषिक' ही योजना प्रतिष्ठानने कार्यान्वित केलेली असून ही योजना लेख, कथा व कविता या तीन साहित्य प्रकारांकरिता आयोजित करण्यात आली होती. विजेत्यांना प्रथम पारितोषिक रुपये ३,०००/-, द्वितीय पारितोषिक रुपये २,०००/-, तृतीय पारितोषिक रुपये १,०००/- व प्रमाणपत्र अशा स्वरूपात मा. चव्हाण साहेबांच्या जयंतीदिनी प्रदान करण्यात आले.

या याज्ञर्नेतर्गत खालील महाविद्यालयीन साहित्यिकांना पारितोषिके देण्यात आली.

कथा

प्रथम पारितोषिक : श्री. विजय कांबळे, इचलकरंजी

द्वितीय पारितोषिक : श्री. किरण सेहेंवार, नांदेड

तृतीय पारितोषिक : कु. अनिता कुंदळेकर, मुंबई } विभागून.
श्री. मुकुंद बलेकर, सोलापूर
कविता

प्रथम पारितोषिक : श्री. अशोक जेधे, परभणी
द्वितीय पारितोषिक : श्री. जितेंद्र वासनिक, औरंगाबाद
तृतीय पारितोषिक : श्री. शशीभूषण देशपांडे, सोलापूर
लेख

प्रथम पारितोषिक : कोणताही लेख पात्र ठरला नाही.
द्वितीय पारितोषिक : श्री. प्रसाद हेंद्रे, अहमदनगर } विभागून.
श्री. पुर्वेश्वर पुंड, नागपूर
तृतीय पारितोषिक : कु. शुभांगी ठक्कर, सिंधुदुर्ग } विभागून.
कु. शकुंतला बागदरी, रायगड.

१३. यशवंतराव चव्हाण राज्यस्तरीय पारितोषिक :

प्रतिष्ठानच्या उद्दिष्टांमधील एक भाग म्हणून खालील क्षेत्रात भरीव कार्य करणाऱ्या मान्यवर व्यक्ती वा संस्थेला चक्रीय पद्धतीने दरवर्षी रुपये ५१,०००/- चे पारितोषिक व सन्मानपत्र देण्यात येते.

१. यशवंतराव चव्हाण कृषि औद्योगिक समाजरचना पारितोषिक.
२. यशवंतराव चव्हाण सामाजिक एकात्मता पारितोषिक.
३. यशवंतराव चव्हाण ग्रामीण विकास पारितोषिक.
४. यशवंतराव चव्हाण मराठी साहित्य संस्कृती पारितोषिक.

यावर्षीचे 'यशवंतराव चव्हाण मराठी साहित्य संस्कृती पारितोषिक' मा. अॅड. शंकरराव खरात, पुणे यांना देण्याचे जाहीर करण्यात येवून दि. २५ नोव्हें. ९७ रोजी मा. चव्हाण साहेबांच्या पुण्यतिथी दिनी मा. डॉ. उषा मेहता यांचे हस्ते रोख रक्कम रुपये ५१,०००/- व सन्मानपत्रासह प्रदान करण्यात आले.

१४. यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय पुरस्कार :

मा. यशवंतराव चव्हाण साहेबांच्या स्मृतिप्रीत्यर्थ राष्ट्रीय एकात्मता, लोकशाही मूल्ये, सामाजिक, आर्थिक विकास, या क्षेत्रांमध्ये उत्कृष्ट सेवा करणाऱ्या नामवंत व्यक्तीला 'यशवंतराव चव्हाण राष्ट्रीय पुरस्कार' व मानपत्र देण्यात येते. पुरस्काराची रक्कम रुपये एक लाख असून युयोग्य व्यक्तीची निवड करण्यासाठी सर्वोच्च न्यायालयाचे माजी मुख्य न्यायाधीश वाय. व्ही. चंद्रचूड यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती नेमण्यात आली आहे. या समितीचे सदस्य डॉ. होमी सेठना, मा. डॉ. मनमोहन सिंग, मा. डॉ. जी. व्ही. के. राव, मा. श्री. शिशिर बोस हे आहेत. त्यांनी केलेल्या निवडीनुसार हा पुरस्कार देण्यात येतो.

१५. मा. चव्हाण साहेबांचा पुण्यतिथी दिन व जयंती दिन साजरा

१. चव्हाण साहेबांच्या पुण्यतिथीदिनी २५ नोव्हेंबर १९९७ रोजी केंद्राच्या मुख्य सभागृहात मा. श्री. राम गबाले, दिग्दर्शित व प्रतिष्ठानने तयार केलेल्या चव्हाण साहेबांच्या जीवनावरील संक्षिप्त चित्रफितीचे (२५ मिनिटाची) प्रदर्शन करण्यात येवून मा. चव्हाण साहेबांच्या ७५ छायाचित्रांचे प्रदर्शन कलादालनात आयोजित करण्यात आले होते. तसेच मा. अनंतराव पाटील यांनी प्रतिष्ठानच्या वतीने चव्हाण साहेबांच्या जीवनावर चरित्र ग्रंथ लिहिला आहे. त्याचे प्रकाशनही त्याच दिवशी करण्यात आले. दरवर्षीप्रमाणे निबंध स्पर्धा विजेत्यांना पारितोषिके तसेच राज्यस्तरीय

पारितोषिक प्रदान करण्याचा कार्यक्रमही चांगल्या प्रकारे पार पडला.

२. चव्हाण साहेबांच्या जयंती दिन १२ मार्च १९९८ रोजी केंद्राच्या मुख्य सभागृहात मा. बॅ. व्ही. एम. तारकुंडे, हय्यकोर्टचे (माजी) न्यायमूर्ती यांच्या प्रमुख उपस्थितीत व मा. दादासाहेब रुपवते यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाला. सदर कार्यक्रमात प्रतिष्ठान पुरस्कृत नवभारत युवा आंदोलनाने यावर्षीपासून आयोजित केलेल्या 'यशवंतराव चव्हाण युवा पुरस्कार १९९८' चे वितरणही करण्यात आले. सदर पुरस्कार श्री. सारंग पांडे, संगमनेर, अहमदनगर व श्रीमती उल्का महाजन, पनवेल, रायगड यांना देण्यात आला.

१६. प्रतिष्ठान प्रकाशने :

१. प्रतिष्ठानने प्रकाशित केलेले व मा. अनंतराव पाटील यांनी लिहिलेले 'यशवंतरावजी चव्हाण यांचे चरित्र' छापून तयार झाले. त्याचे विमोचन डॉ. उषा मेहता यांच्या हस्ते करण्यात आले. सदर चरित्राच्या प्रती प्रतिष्ठानच्या सर्व सदस्यांना भेट म्हणून पाठविण्यात आलेल्या आहेत.

२. मा. डॉ. आबासाहेब शिंदे, कोल्हापूर यांना प्रतिष्ठानने 'दि पॅरलल गव्हर्नमेंट ऑफ सातारा' ए फेज ऑफ क्वीट इंडिया मुव्हमेंट या इंग्रजी ग्रंथाचे 'सातारा समांतर शासन' या नावाने मराठी भाषांतर करून देण्याचे काम सोपविले होते. ते त्यांनी पूर्ण करून दिले असून त्यावर कार्यवाही चालू आहे.

३. मा. बॅ. पी. जी. पाटील, सातारा यांनी कर्मवीर डॉ. भाऊराव पाटील यांचे चरित्र लिहिले आहे. ते प्रतिष्ठानकडे सादर केले आहे. त्याच्या प्रकाशनाबाबतची कार्यवाही चालू आहे.

१७. अंधश्रद्धा निर्मूलन कार्यक्रम :

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती, सातारा यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाराष्ट्रभर प्रबोचनाचे कार्यक्रम राबविले जातात. त्यामध्ये ७ ते १० लाखांपर्यंत लोकांशी थेट दरवर्षी संबंध येतो. तसेच सत्यशोध प्रज्ञा प्रकल्पामार्फत महाराष्ट्रातील प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षकांची तसेच प्राध्यापकांची शिबिरे घेतली जातात व त्याची परीक्षा घेतली जाते. सत्यशोध प्रज्ञा परिषेला यावर्षी जवळ जवळ एक लाख बीस हजार शिक्षक विद्यार्थी बसले होते. सदर कार्यक्रमासाठी यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, समितीस दरवर्षी आर्थिक सहाय्य करते.

१८. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान व महाराष्ट्र राज्य शासन मिळून युरोपियन युनियनच्या सहकार्याने सुरू असलेला पंचायत राज सदस्यांना प्रशिक्षण प्रकल्प :

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, युरोपियन युनियन आणि महाराष्ट्र राज्य शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाराष्ट्रभर पंचायत राज प्रशिक्षणाचा कार्यक्रम राबविला जात आहे. सदर कार्यक्रमाचा एकूण अंदाजे खर्च रु. ३ कोटीपर्यंत असून त्यापैकी ८८ लाख रुपये वरील कार्यक्रमासाठी प्रतिष्ठानला युरोपियन युनियनने आर्थिक मदत केलेली आहे. उर्वरित रकम महाराष्ट्र राज्य शासनाने खर्च करावयाची आहे.

पंचायत राज प्रशिक्षण कार्यक्रम महाराष्ट्रातील १३ स्वयंसेवी संस्थांमार्फत राबविण्यात येत होता. त्यामध्ये शासनाने वाढ करून स्वयंसेवी संस्थांची संख्या २५ केली आहे. याशिवाय ११ पंचायत राज प्रशिक्षण केंद्रांना या कामात समाविष्ट करून घेतले आहे. त्यापैकी स्वयंसेवी संस्थेला एका ग्रामपंचायत सदस्यांच्या प्रशिक्षणाला रु. १००/- प्रमाणे खर्च देण्यात येतो. त्यापैकी महाराष्ट्र शासन रुपये ६४/- खर्च देते व प्रतिष्ठान रुपये ३६/- खर्च देते. आतापर्यंत सुमारे ५६ हजार ग्रामपंचायत सदस्यांना प्रशिक्षण देण्यात आले आहे. जवळजवळ १ लाख १० हजार सदस्यांचे प्रशिक्षण पूर्ण व्हावयाचे आहे. प्रतिष्ठानने युरोपियन युनियनबरोबर करारनामा केलेला आहे. त्यानुसार प्रशिक्षणाचे काम मार्च १९९७ पर्यंत पूर्ण व्हावयाचे होते. परंतु लोकसमा, पंचायत समिती, जिल्हा परिषद व ग्रामपंचायत यांच्या निवडणुकीमुळे सदर प्रशिक्षण कार्यक्रम पूर्ण होऊ शकला नाही. याबाबत प्रतिष्ठानने युरोपियन युनियनला मार्च १९९९ पर्यंत मुदत वाढवून देण्याची विनंती केलेली आहे. ग्रामपंचायत सदस्यांशिवाय पंचायत समिती व जिल्हा परिषदेच्या सदस्यांच्याही प्रशिक्षणाबाबत महाराष्ट्र राज्य शासनाने शिफारस केली आहे. शासनाचा आदेश आल्यानंतर हा कार्यक्रम हाती घेण्यात येईल. सदर प्रतिष्ठानमध्ये स्वतंत्र 'प्रशिक्षण विभाग' निर्माण करून त्याचे प्रमुख म्हणून श्री. ज्ञानेश्वर खेरे यांच्याकडे काम

सोपविले आहे.

१९. साक्षरता प्रकल्प (प्रथम-मुंबई शिक्षण उपक्रम)

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व प्रथम-मुंबई शिक्षण उपक्रम प्रकल्प राबविण्यात येतो. या विभागामार्फत इ. १ ली ते इ. ४ थी वर्गांना उपयुक्त खेळाचा संच देण्यात येतो. तसेच मुंबई महानगरपालिका क्षेत्रातील बालवाड्या चालविणे, अभ्यासात/शिक्षणात मागे पडणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी अभ्यासवर्ग घेणे इत्यादी कार्यक्रम घेण्यात येतात. प्रतिष्ठानने वरील कार्यक्रम राबविण्यासाठी आर्थिक मदत केली असून त्यांच्या कार्यालयासाठी प्रतिष्ठानने जागा उपलब्ध करून दिली आहे. सदरचा कार्यक्रम 'प्रथम-मुंबई शिक्षण उपक्रम' या संस्थेमार्फत चालल्यात-हेने राबविण्यात येत आहे.

२०. यशवंतराव चव्हाण स्कॉलरशिप :

१. भारतीय भटके-विमुक्त विकास व संशोधन संस्था सातारा :

भारतीय भटके विमुक्त विकास व संशोधन संस्था, सातारा व यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने महाराष्ट्रातील मटक्या जमातीच्या संदर्भात संशोधन करावयाचे पूर्वीच ठरलेले आहे. मटक्या जमाती या सतत वर्षभर बाहेर फिरत असल्याने त्यांचे संशोधन पथदर्शक प्रकल्प (पायलट प्रोजेक्ट) म्हणून पूर्ण करण्याचे मान्य झाले आहे. त्यासाठी सदर संस्थेला प्रतिष्ठानने अनुदान मंजूर केलेले आहे. त्यासंदर्भातील कार्यवाही चालू आहे. या संशोधनातूनच श्री. लक्ष्मण माने यांनी 'विमुक्तायन' हा संशोधनात्मक ग्रंथ लिहिला आहे.

२. आदर्श गांव संशोधन प्रकल्प :

टाटा इन्स्टिट्यूट ऑफ सोशल सायन्सचे श्री. सी. व्ही. मधुकर यांनी आदर्श गांव संशोधन प्रकल्प अंतिम टप्प्यात तयार होत आहे, असे कळविले आहे. देशातील स्वयंसेवी संस्था/ व्यक्तींनी बऱ्याच ठिकाणी आदर्शगांव म्हणून विकास साधला आहे. हा प्रयोग बहुतांशी यशस्वी झालेला आहे. या 'आदर्श गांव' बाबतचे संशोधन करून एकत्रित ग्रामीण घोरण आखता येणे शक्य आहे का? याबाबत संशोधन पूर्ण करून त्यांचा प्रकल्प अहवाल लवकरच अपेक्षित आहे.

३. महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे : जीवन व कार्य.

श्री. गो. मा. पवार, सोलापूर यांना 'महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे: जीवन व कार्य' या विषयावर प्रतिष्ठानने रूपये ७५,०००/- ची शिष्यवृत्ती मंजूर केलेली आहे. सदर प्रकल्प चालू असून त्याचा पाठपुरावा करण्यात येत आहे.

४. यशवंतराव चव्हाण शिष्यवृत्ती :

श्री. वि. वि. पाटील, कराड, जि-सातारा यांना मा. यशवंतराव चव्हाण यांचे व त्यांचेवर इतरांनी लिहिलेले विविधांगी दुर्मिळ साहित्य (ग्रंथ, विशेषांक, गौरवांक, लेख, भाषणे, मुलाखती, प्रस्तावना) संग्रहीत करण्यासाठी शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात आली होती. श्री. वि. वि. पाटील यांनी सदर काम एक वर्षामध्ये पूर्ण करून सदर साहित्य मा. राम प्रधान यांचेकडे सुपूर्त केलेले आहे, असे त्यांनी कळविले आहे.

५. यशवंतराव चव्हाण व्यक्ती आणि योगदान :

प्रा. देविदास इथापे, अकोला यांना 'यशवंतराव चव्हाण व्यक्ती आणि योगदान' साठी सन १९९२ मध्ये एकवर्षासाठी शिष्यवृत्ती मंजूर करण्यात आली होती. काही तांत्रिक कारणांमुळे प्रबंध सादर करण्यास विलंब झाला होता. सदर प्रबंध प्रतिष्ठानला प्राप्त झालेला असून त्या प्रबंधाची छाननी मा. अनंतराव पाटील करीत आहेत. त्यांचा अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर पुढील कार्यवाही करण्यात येईल.

६. महाराष्ट्राच्या औद्योगिकरणाचे सामाजिक आणि सांस्कृतिक परिणाम संशोधन प्रकल्प :

सर्वसाधारणपणे महाराष्ट्रात मोठ्या प्रमाणात औद्योगिक विकास झाला आहे. औद्योगिकरणाबरोबरच सामाजिक, आर्थिक आणि सांस्कृतिक क्षेत्रातही फार मोठे फेरबदल दिसून आलेले आहेत. औद्योगिकरणाचे समाजावर, भाषेवर, संस्कृतीवर, लोकांच्या राहणीमानावर काय परिणाम झाले आहेत. याचा अभ्यास करण्यासाठी श्री. प्रकाश देशमुख,

पत्रकार यांना शिष्यवृत्ती देण्यात आलेली आहे. श्री. देशमुख हे काम टप्प्या-टप्प्याने पूर्ण करणार आहेत. शासनाच्या उद्योग विभागाने सदर प्रकल्प उपयुक्त असल्याचे कळविले आहे. त्याबाबतीत कार्यवाही चालू आहे.

२१. गोदरेज अँड बॉयस् कंपनीने विक्रोळी येथील देणगी म्हणून देऊ केलेली जमीन:

गोदरेज कंपनीने विक्रोळी येथील सुमारे ६ एकर जमीन प्रतिष्ठानच्या उपक्रमासाठी देणगी म्हणून देण्याचे मान्य केले असे. सदर जमीन सध्या 'इंडस्ट्रियल झोन' मध्ये येत असल्याने ती 'रेसिडेंशल' झोनमध्ये अंतर्भूत करावी, यासाठी बृहन्मुंबई महानगरपालिकेकडे प्रस्ताव सादर केलेला आहे. सदर जागेत कोणते उपक्रम राबविण्यात येणार आहेत हे प्रतिष्ठानच्या आर्किटेक्टकडून प्रस्ताव सादर करावा, असे बृहन्मुंबई महानगरपालिकेने कळविल्यानुसार तेथे 'यशवंतराव चव्हाण इन्स्टिट्यूट ऑफ डेव्हलपमेंट स्टडीज अँड रिसर्च' स्थापन करण्याचे कळविण्यात आले. सदर जमीन 'रेसिडेंशल' झोनमध्ये अंतर्भूत करण्याबाबतचा पाठपुरावा चालू आहे.

२२. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ पब्लिक अँडमिनिस्ट्रेशन "महाराष्ट्र शाखा":

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ पब्लिक अँडमिनिस्ट्रेशन, महाराष्ट्र शाखा यांच्या वतीने दरवर्षी 'यशवंतराव चव्हाण मेमोरियल लेक्चर' आयोजित करण्यात येते. यासाठी प्रतिष्ठानने रुपये १०,०००/- सदर संस्थेस देणगी म्हणून दिलेले आहेत. त्यानुसार दि. ३/१२/९७ रोजी प्रतिष्ठानचे कार्याध्यक्ष, मा. मोहन धारिया यांचे 'स्वातंत्र्याची ५० वर्षे आणि पुढील वाटचाल' या विषयावर व्याख्यान संपन्न झाले.

२३. देशाच्या स्वातंत्र्याला ५० वर्षे पूर्ण झाल्याबद्दल प्रतिष्ठानने आयोजित केलेले कार्यक्रम :

स्वातंत्र्याची ५० वर्षे पूर्ण झाल्याबद्दल यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई व युवक बिरादरी, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'पुण्यतीर्थ भारत', ५० वर्षांच्या वाटचालीच्या मूल्यमापनासह 'वसुंधरा बचाव आणि भारत बनाव' हा कार्यक्रम महाराष्ट्रात दोन ठिकाणी कोल्हापूर आणि सोलापूर येथे आयोजित करण्यात आला. तसेच महाराष्ट्राबाहेर चार ठिकाणी मध्यप्रदेश, (इंदूर, ग्वालियर) उत्तर प्रदेश (आग्रा, शाहजापूर) सदर कार्यक्रमांना चांगला प्रतिसाद मिळाला असून प्रतिष्ठानला चांगली प्रसिद्धी मिळाली आहे. वरील कार्यक्रमाप्रतीत्यर्थ 'युवक बिरादरी' मुंबईला प्रतिष्ठानने भरीव अनुदान दिलेले आहे.

वरील प्रमाणेच 'राष्ट्र सेवादला'ने स्वातंत्र्याच्या ५० वर्षांनिमित्त 'आझादी की जंग' हा सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजित केला आहे. सदर कार्यक्रमाचे पाच कार्यक्रम प्रतिष्ठानने पुरस्कृत केले होते. त्याप्रमाणे त्यांनी सोलापूर, लातूर, नगर, नागपूर, अमरावती या ठिकाणी कार्यक्रम पार पाडले असून त्याला चांगला प्रतिसाद मिळाला. त्याबद्दल प्रतिष्ठानने राष्ट्र सेवादलास अनुदान दिले आहे.

२४. यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्तविद्यापीठात मा. चव्हाणसाहेबांचा पुतळा :

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्तविद्यापीठ, नाशिक यांच्या विनंतीनुसार विद्यापीठाच्या परिसरात मा. चव्हाण साहेबांचा पुर्णाकृती पुतळा मेट म्हणून देण्याचे मान्य होऊन सदर पुतळा शिल्पकार, वाय. जी. सावंत, मुंबई यांच्याकडून तयार करून घेण्याचे ठरले आहे. त्याची कार्यवाही चालू आहे.

२५. यशवंतराव चव्हाण यांचे कराड येथील निवासस्थान "विरंगुळा" बंगला :

मा. चव्हाण साहेबांचे कराड येथील 'विरंगुळा' या बंगल्यामध्ये अनेक वर्षे वास्तव्य, सान्निध्य व संबंध लक्षांत घेवून सदर बंगला प्रतिष्ठानने खरेदी केलेला आहे. सदर वास्तूची देखभाल (किरकोळ दुरुस्ती, वीज बिल, नगरपालिका टॅक्स बागवगीच्याची देखभाल, वॉचमन व शिपाई) व्यवस्थेची जबाबदारी 'दि कराड जनता सहकारी बँक लि. कराड' यांनी घेतली असून त्याचा संपूर्ण खर्च सदर बँक करीत आहे.

२६. विभागीय केंद्र नागपूर :

प्रतिष्ठानच्या विद्यस्त मंडळाने नागपूर येथे विभागीय केंद्र स्थापन करण्याचा निर्णय घेतला असून सदर विभागाची

जबाबदारी प्रतिष्ठानचे सदस्य मा. गिरीश गांधी, नागपूर यांच्यावर सोपविण्यात आली आहे. त्यानुसार त्यांनी मा. चव्हाण साहेबांच्या जयंती दिनी मा. नामदार, अनिल देशमुख, सांस्कृतिक कार्य व शिक्षण राज्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांच्या हस्ते केंद्राचे औपचारिक उद्घाटन केले. केंद्राचे काम समाधानकारक चालले आहे. कार्यक्रमाचे मासिक अहवाल प्रतिष्ठानला प्राप्त होतात.

२७. केंद्र कराड :

प्रतिष्ठानने 'विरंगुळा' बंगला खरेदी केल्यामुळे तेथे चव्हाणसाहेबांची स्मृती जतन करण्यासाठी व त्यांचे कार्य अखंड चालू ठेवण्यासाठी तसेच प्रतिष्ठानच्या उद्दिष्टानुसार जनहिताचे कार्यक्रम राबविण्यासाठी 'विरंगुळा' बंगल्यामध्ये कराड केंद्राची स्थापना १२ मार्च १९९८ रोजी स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाचे कुलगुरु मा. डॉ. जनार्दन वाघमारे यांच्या हस्ते करण्यात आली. सदर केंद्राचे काम पाहण्यासाठी स्वतंत्र समिती असून समितीचे अध्यक्ष मा. राम प्रधान आहेत. तसेच कार्याध्यक्ष प्रा. पी. बी. पाटील आहेत. त्याचप्रमाणे सर्वश्री. पी. डी. पाटील, कलाप्पाअण्णा आवाडे, प्रतापराव मोसले, शामराव पवार, नीळकंठराव कल्याणी, विलासराव गो. पाटील सदस्य आहेत. केंद्राचे कार्यक्षेत्र सातारा, सांगली, सोलापूर व कोल्हापूर या जिल्ह्यांत आहे. केंद्राचे कामकाज चांगल्याप्रकारे सुरू झाले आहे.

२८. वार्तापत्र :

यशवंतराव चव्हाण सेंटर, मुंबई येथे कार्यरत असलेल्या नवभारत युवा आंदोलन, महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ, रंगस्वर, कृषि व सहकार व्यासपीठ, पंचायत राज प्रशिक्षण इत्यादी विविध विभागाच्या कार्याविषयीचा अहवाल व माहिती तीन महिन्यातून एकदा प्रतिष्ठानच्या सर्व सभासदांना कळावी या हेतूने हे त्रैमासिक वार्तापत्र प्रसिद्ध करण्याचे ठरले. भारतीय स्वातंत्र्याच्या सुवर्ण महोत्सवदिनी १५ ऑगस्ट १९९७ रोजी या वार्तापत्राचा शुभारंभ झाला. त्यानंतर नोव्हेंबर १९९७, फेब्रुवारी १९९८ महिन्यामध्ये पुढील दोन वार्तापत्राचे अंक प्रसिद्ध झाले. १५ ऑगस्ट १९९७ ते ३१ मार्च १९९८ पर्यंतच्या कालावधीमध्ये एकंदरीत ३ वार्तापत्रांचे अंक प्रतिष्ठानच्या सर्व सभासदांना पाठविण्यात आले आहेत.

महाराष्ट्राच्या सामाजिक, शैक्षणिक, सांस्कृतिक, कृषि-औद्योगिक परिवर्तनासाठी झटणारे ज्येष्ठ मुत्सद्दी व घुरंघर विचारवंत नेते मान. यशवंतराव चव्हाण यांचे मौलिक विचारही वार्तापत्रामधून सर्वापर्यंत पोहोचवण्याचा प्रयत्न केला जातो. त्याचप्रमाणे तत्कालीन सामाजिक घडामोडी विषयासंबंधीचे लेखही वार्तापत्रामध्ये समाविष्ट केले जातात.

वार्तापत्र रजिस्टर करण्याचा प्रयत्न चालू आहे. आतापर्यंतच्या वार्तापत्रांना मान. दादासाहेब रूपवते, मान. मोहन धारिया, मान. डॉ. व्ही. सुब्रमण्यन, मान. डॉ. रविंद्र बापट, मान. श्री. बापूसाहेब खैरे यांचे मार्गदर्शन लाभले. मान. संपादक म्हणून श्रीमती रेखा नार्वेकर या वार्तापत्राचे काम पाहतात.

२९. नवभारत युवा आंदोलन :

नवभारत युवा आंदोलनाच्या वतीने यावर्षात स्पर्धा, कार्यशाळा, चर्चासत्रे, प्रशिक्षण वर्ग, संमेलने व व्याख्याने आदि स्वरूपात विविध उपक्रम राबविण्यात आले. नवभारत युवा आंदोलनाचे प्रमुख संयोजक मा. प्रेमानंद रूपवते यांच्या मार्गदर्शन व पुढाकाराने कार्यवाही करण्यात आली.

i. यशवंतराव चव्हाण स्मृती गुणगौरव चषक : सलगपणे यंदाच्या चौथ्या वर्षी महाविद्यालयीन विद्यार्थी-विद्यार्थीनींसाठी वक्तृत्व व निबंध स्पर्धा वैशिष्ट्यपूर्णरीतीने आयोजित करण्यात आली. स्पर्धेपूर्वी तज्ञांची दिशादर्शक कार्यशाळा घेण्यात आली. यातील खुल्या चर्चेनंतर प्रत्यक्ष स्पर्धा पार पडली. याप्रकारे ही स्पर्धा अनुक्रमे मुंबई, अहमदनगर व फलटण येथे घेण्यात आली. सहसंयोजक म्हणून संबोधी कनिष्ठ महाविद्यालय, अहमदनगर व फलटण युथ फाऊंडेशन, फलटण या संस्थेचे सहकार्य लाभले.

ii. एडस् प्रतिबंधक प्रशिक्षण कार्यशाळा : राष्ट्रीय एडस् नियंत्रण संघटनेच्या मार्गदर्शक सूत्रानुसार यावर्षी मिरज, संगमनेर, धुळे, डेरवण, मालवण व मुंबई येथे मिळून एकूण ८ कार्यशाळा घेण्यात आल्या. त्यातून सुमारे ५०० युवक-युवतींस प्रशिक्षित करण्यात आले.

iii. चर्चासत्रे : थोर समाजसुधारक मान. र. घों. कर्वे यांच्या जन्मशताब्दीनिमित्त त्यांच्या विचार व कार्याची स्मृती जगवणारे चर्चासत्र, कुटुंबनियोजन व लोकसंख्यावाद या विषयावर डॉ. य. दि. फडके यांच्या अध्यक्षतेखाली प्रतिष्ठानच्या सांस्कृतिक समग्रहात संपन्न झाले.

iv. रोजगार हमी योजनेला २५ वर्षे पूर्ण झाल्याच्या निमित्ताने चर्चासत्र :

या विषयावर दिवसभराचे चर्चासत्र पार पडले. 'समर्थन' या स्वयंसेवी संस्थेच्या सहयोगाने त्याचे संयोजन करण्यात आले. चर्चासत्रात मा. ना. शोभाताई फडणवीस, मा. दादासाहेब रुपवते, मा. बापूसाहेब खेरे आदि ज्येष्ठांनी सहभाग घेतला. या चर्चेच्या आधारे मा. मंत्रिमहोदयांना एक निवेदन देण्यात आले.

'राजकीय-सामाजिक परिवर्तनाचे आव्हान व दलित चळवळ' या विषयावर समाजवादी, फुले-आंबेडकरी चळवळीतील प्रमुख कार्यकर्त्यांचे एकदिवसीय चर्चासत्र आयोजित करण्यात आले. चंद्रपूरचे माजी आमदार मा. एकनाथजी साळवे यांच्या अध्यक्षतेखाली हा कार्यक्रम पार पडला.

v. संमेलने : दिवंगत ज्येष्ठ साहित्यिक दया पवार यांच्या प्रथम स्मृतिदिनानिमित्ताने त्यांच्या समग्र साहित्यावर एक दिवसीय 'संमेलन' आयोजित करण्यात आले. प्रा. पुष्पा भावे यांच्या बीजभाषणाने प्रारंभ झालेल्या या कार्यक्रमात कविवर्य नारन्यसु सुर्वे, मा. लक्ष्मण माने, मा. सतीश काळसेकर यांसह साहित्यक्षेत्रातील अनेक मान्यवर उत्साहपूर्वक सहभागी झाले.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या महापरिनिर्वाणदिनाच्या पूर्वसंध्येला 'कविसंमेलन' भरविण्यात आले. मुंबईतील महाविद्यालयीन युवक-युवतींचे कविसंमेलन ज्येष्ठ कवी डॉ. महेश केळुस्कर यांच्या प्रमुख उपस्थितीत पार पडले.

vi. सामाजिक कार्यकर्ता प्रशिक्षण :

मुंबईतील सामाजिक कार्यकर्ते व वस्तीपावळीवरील युवक युवतींसाठी 'सामाजिक कार्यकर्ता प्रशिक्षण वर्ग (६ महिने)' आयोजित करण्यात आला. याशिवाय आंदोलनाचे प्रमुख संयोजक, मा. प्रेमानंद रुपवते हे 'कोनरॅड फाऊंडेशन' या संस्थेच्या निमंत्रणावरून सामाजिक पर्यावरण विषयक एक महिन्याच्या प्रशिक्षणासाठी जर्मनीस जाऊन आले. तसेच विश्व युवक केंद्र, नवी दिल्ली या संस्थेच्या निमंत्रणानुसार आंदोलनाचे अनेक कार्यकर्ते त्यांच्या कार्यक्रमात सहभागी झाले.

vii. संविधानविषयक उपक्रम :

भारतीय संविधानाचे महत्त्व व आशय जनतेपर्यंत पोहचविण्याच्या दृष्टीने २६ नोव्हेंबर व २६ जानेवारी हे अनुक्रमे संविधानदिन व प्रजासत्ताक दिन म्हणून साजरे करण्यात आले. यानिमित्ताने संविधानविषयक दोन परिसंवाद घेण्यात आले.

viii. इतर :

याशिवाय यूथ हॉस्टेल ऑफ इंडियाने आयोजित केलेल्या 'हुतात्मा स्मारक रॅली'त सहभाग, सावित्रीबाई फुले ज्यंती, विविध मान्यवरांचे विशेष निमित्ताने सत्कार, विविध विषयावर बैठका, व्याख्याने आदि उपक्रम राबविण्यात आले.

३०. महाराष्ट्र महिला व्यासपीठ :

महाराष्ट्र महिला व्यासपीठातर्फे माहितीपर कार्यक्रम, परिसंवाद आणि चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले.

i. 'रोशनी' परिसंवादमालेअंतर्गत 'देवदासी निर्मूलन कार्यक्रम व बालविवाह प्रतिबंधक कायदा', 'महानगर पालिकेतर्फे स्त्री अत्याचार विरोधी कार्य कसे करता येईल?', 'मराठी कवितेतील स्त्रीचे भावविश्व', 'मृत्युदंड-परिसंवाद' आदि शीर्षकांतर्गत कार्यक्रम आयोजित करून यशस्वीरित्या पार पाडण्यात आले. यावेळेस मार्गदर्शक म्हणून प्रा. रुपा शहा, मुंबईच्या माजी महापौर निर्मला सामंत-प्रभावळकर, पुण्याच्या माजी महापौर कमल व्यवहारे, कवयित्री उषा मेहता, चित्रपट समीक्षक रेखा देशपांडे, पत्रकार-नीला उपाध्ये यांना आमंत्रित करण्यात आले होते.

ii. सावित्रीबाई फुले यांच्या स्मृतिशताब्दी वर्षानिमित्त 'शिक्षणातून स्वयंसिद्धतेकडे' या विषयावर राज्यव्यापी परिषद आयोजित करण्यात आली होती. यावेळेस मुक्तविद्यापीठाच्या अभ्यासक्रमाची माहिती देण्यात आली. तसेच टिळक मुक्तविद्यापीठाचे श्री. विकास देशपांडे व यशवंतराव चव्हाण मुक्तविद्यापीठाचे श्री. चंद्रकांत वरखेडे यांनी मार्गदर्शन केले. तसेच श्री. चंद्रकांत ओव्हाळ यांच्या सावित्रीबाई फुलेंच्या जीवनातील प्रसंगांच्या तैलचित्रांचे प्रदर्शनही यशवंतराव चव्हाण कलादालनामध्ये भरविण्यात आले होते. प्रदर्शनाचे उद्घाटन राष्ट्रीय महिला आयोगाच्या अध्यक्षा, डॉ. मोहिनी गिरी यांच्या हस्ते करण्यात आले.

iii. भारताच्या स्वातंत्र्याच्या सुवर्णमहोत्सवी वर्षानिमित्त 'महिला स्वातंत्र्य सैनिकांचा सत्कार समारंभ' आयोजित करण्यात आला.

iv. युती सरकारतर्फे जाहीर होणाऱ्या महिलाधोरणासंदर्भात 'नवीन महिलाधोरण: काही प्रश्न' या विषयावर कृतिसत्र आयोजित करण्यात आले.

v. नागपूर येथे 'महिला अधिकार परिषद' घेण्यात आली. महिलांच्या हक्कासंबंधीची माहिती व कायदे यांची माहिती यात देण्यात आली. तसेच 'राजकारणातील नीतिमत्ता' आणि 'समाजपरिवर्तनासाठी महिलांचा राजकारणात सहभाग' या विषयावर सुसंवाद (टॉक शो) आयोजित करण्यात आला.

३१. कृषी व सहकार व्यासपीठ :

व्यासपीठाचे निमंत्रक म्हणून मा. ज्ञानेश्वर खैरे काम पाहतात.

i. कृषी व सहकार व्यासपीठामार्फत विविध स्वरूपाचे कार्यक्रम घेण्यात आले. भारत सरकारच्या अर्थमंत्र्यांना पुढील वर्षाच्या अंदाजपत्रकांत कृषी व सहकार या क्षेत्रात काय तरतूदी असाव्यात, यासंबंधीचे अभ्यासपूर्ण निवेदन तयार करण्यासाठी खालील तज्ञांची सल्लागार समिती स्थापन करण्यात आली. डॉ. व्ही. सुब्रमण्यन्, श्री. ज्ञानेश्वर खैरे, श्री. जी. पी. भावे, श्री. एस. टी. भिडे, श्री. एच. के. महाले, श्री. डी. जे. दाहोत्रे, श्री. एन. एस. कुलकर्णी या समितीच्या चार बैठका झाल्या व निवेदनाचे प्रारूप तयार करण्यात आले. या निवेदनाच्या प्रारूपाची प्रत मा. श्री. शरद पवार यांना पाठविण्यात आली. परंतु लोकसभा बरखास्त झाल्याने त्यावरील चर्चा अपूर्ण राहिली.

ii. युरोपियन युनियनचे ॲम्बेसेडर, श्री. मॅकग्रीव्हर आणि त्यांचे सहकारी श्री. मार्टीन प्रादा यांनी प्रतिष्ठानला व पुणे जिल्ह्यांतील काही गावांना भेट दिली. त्यावेळी सहकारी संस्थांच्या पंच कमिटी सदस्यांच्या प्रशिक्षणाची योजना श्री. दादासाहेब रुपवते, श्री. ज्ञानेश्वर खैरे, श्री. जी. पी. भावे व डॉ. व्ही. सुब्रमण्यन् यांनी त्यांच्यापुढे मांडली. त्यास त्यांनी अनुरूप प्रतिसाद दिला. या प्रकल्पाची रूपरेषा श्री. ज्ञानेश्वर खैरे यांच्या मार्गदर्शनाखाली श्री. जी. पी. भावे व श्री. एस. टी. भिडे यांनी तयार केली. या प्रकल्पामध्ये सुमारे १३ लाख सहकारी संस्थांच्या पंच कमिटी सदस्यांचे प्रशिक्षण करावे लागणार आहे. त्यासाठी १३.३६ कोटी रुपये खर्च होणार आहे. हा प्रकल्प पांच वर्षात पूर्ण करावयाचा आहे. हा प्रकल्प प्रतिष्ठान, युरोपियन युनियन, प्रमुख वित्तीय सहकारी संस्था व इतर संबंधित संस्था यांच्या मदतीने पूर्ण करावयाचा आहे.

iii. कृषी व सहकार व्यासपीठातर्फे चांबळी, ता-पुरंदर, जि-पुणे येथे 'समाज विकास केंद्र' चालविण्यात येते. या केंद्रामार्फत जीवन शिक्षण अभियान हा कार्यक्रम श्रीनाथ शिक्षण प्रसारक मंडळ, पुरंदर यांच्या सहकार्याने राबविला जातो. या तालुक्यातील महाविद्यालय, माध्यमिक शाळा व प्राथमिक शाळांमधून यशवंतराव चव्हाण यांच्या पुण्यतिथीनिमित्त २५ ठिकाणी २५ नोव्हेंबर ९७ रोजी विविध कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले.

iv. श्री. सुरेश गवळी हे महाराष्ट्रातील साखर धंद्याचे अभ्यासक आहेत. त्यांची कृषी व सहकार व्यासपीठामध्ये साखर व्यवसायातील जाणकार म्हणून नियुक्ती केली आहे. त्यांच्या सहकार्याने महाजन अहवालावर पुणे येथे परिसंवाद घेण्याचे योजले आहे.

श्रीमती विमल रांगणेकर, अध्यक्षा - ठाणे जिल्हा सहकारी बोर्ड, कल्याण यांच्या विद्यमाने डाहाणू तालुक्यातील चिंचणी येथे चिक्कू उत्पादक शेतकऱ्यांचा मेळावा मंगळवार दि. २० जानेवारी १९९८ रोजी आयोजित करण्यात आला होता. त्याच बरोबर तलासरी तालुक्यात चिक्कू उत्पादक शेतकऱ्यांचा मेळावा बोरगाव येथे बुधवार दि. २१ जानेवारी

१९९८ रोजी आयोजित करण्यात आला होता. या मेळाव्यास मा. श्री. भास्कर पाटील, मॅनेजर, महाराष्ट्र राज्य पणन संचालनालय, पुणे, सौ. उर्मिला करमकर, संचालक, ठाणे जिल्हा सहकारी बोर्ड व अधिकारीवर्ग उपस्थित होते.

v. पुरंदर व मावळ तालुक्यात 'जीवन शिक्षण अभियान' चे काम चालू आहे. त्यामध्ये स्त्री आधार केंद्र, पुणे यांचेबरोबर काही योजना प्राथमिक स्वरूपात हाती घेतल्या आहेत. दि. ६ ऑक्टो. १७ रोजी सासवड येथे वाघीरे महाविद्यालयात 'माध्यमातील स्त्री प्रतिमा' या विषयावर दूरदर्शन आणि चित्रपटाच्या माध्यमातील सुप्रसिद्ध तज्ञ श्री. समर नखाते यांचे व्याख्यान कॉलेज विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित करण्यात आले होते.

३२. यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान कायदेविषयक सहाय्य व सत्ता फोरम :

i. सत्ता केंद्र : गरजू लोकांना कायदेविषयक तोंडी सत्ता देण्यासाठी दर शुक्रवारी सायं. ४ ते ६ यावेळात मोफत सत्ता केंद्र सुरू आहे. काही प्रकरणात मोफत वकील पाहिजे असेल तर बृहन्मुंबई कायदेविषयक सहाय्य व सत्ता समिती, वान्दे यांच्याकडे पाठविले जाते.

ii. 'नो युबर लॉ' व्याख्यानमाला : सर्वसामान्य लोकांना कायद्याची अद्ययावत माहिती करून देण्यासाठी प्रख्यात वकील, प्राध्यापक, न्यायाधीश यांची व्याख्याने आयोजित केली जातात. पुढील व्याख्याने या कार्यक्रमात खालील विषयावर झाली.

ग्राहक संरक्षण कायदे नवीन दृष्टीकोन - प्रा. डेव्हिड छालीम,

मुंबई मुद्रांक कायदा - श्री. भोपाळकर,

पर्यावरण संरक्षण कायदा - डॉ. विजय चिटणीस;

नागरी सहकारी बँकातील प्रहाचार - श्री. के. आर. प्रभू;

मास्तीय स्वातंत्र्याची ५० वर्षे व भारतीय न्यायसंस्था - बॅ. रामराव आदिक;

रिट कायदा - न्या. अरविंद सावंत.

iii. पीगंडावस्थेतील बालिकांचे व्यक्तिमत्व विकास प्रकल्प : या प्रकल्पांतर्गत दि. २२/२/९८ रोजी महाराष्ट्र विद्यालय, ठाणे येथे कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते. त्यासाठी १५० विद्यार्थिनी हजर होत्या.

iv. ज्येष्ठ नागरिकांचा कार्यक्रम : ज्येष्ठ नागरिकांसाठी एक खास प्रकल्प सुरू करण्यात आला असून या प्रकल्पांतर्गत दि. १५/३/९८ रोजी मराठा समाज सभागृह, कल्याण येथे एका कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.

v. गृहनिर्माण संस्थांचे पत्र : गृहनिर्माण संस्थेच्या समस्यांवर हौसिंग फेडरेशनच्या संयुक्त विद्यमाने एका कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते.

vi. प्रारूप : ४३ व्या घटनादुरुस्तीचे प्रारूप बनविण्यात आले आहे. विविध प्रकल्पांमुळे बाधित झालेल्या प्रकल्पग्रस्त लोकांसाठी नवीन कायद्याचे प्रारूप बनविण्यात आले आहे.

vii. विधी साक्षरता : सामान्य लोकांना, स्त्रियांना, मागासवर्गीयांना कायद्याची माहिती करून देण्यासाठी २५ पेक्षा जास्त कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले.

viii. विधी शाखेच्या विद्यार्थ्यांसाठी, वकीलांची व्यावसायिक नितिमत्ता यासाठी व्याख्याने दिली जातात. त्याचबरोबर (मूट कोर्ट) प्रारूप न्यायलये भरविली जातात.

ix. य. च. प्र. मोफत कायदा व सत्ता फोरमच्या बैठका : दर महिन्याला फोरमच्या बैठका घेतल्या जातात. विविध प्रश्नांवर किंवा आवश्यक असल्यास उप समितीची बैठक घेण्यात येते.

विश्वस्त मंडळ / कार्यकारिणी

१ ऑगस्ट १९९८

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई.

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई प्रकाशित ग्रंथ

विक्रीसाठी उपलब्ध

	किंमत रुपये
१. यशवंतराव चव्हाण : विधीमंडळातील निवडक पराठी भाषणे (भाग-१) संकलन : डॉ. व्ही. जे. खांबेकर	२००.००
२. बाय. बी. चव्हाण : सिलेक्टेड स्पीचेस - विधीमंडळ (भाग -२) संकलन : डॉ. व्ही. जे. खांबेकर	२५०.००
३. "सिलेक्टेड स्पीचेस इन पार्लमेंट बाय बाय. बी. चव्हाण" (भाग-१ व २) संपादन : गण प्रधान, अमेय प्रकाशन, पुणे	२५०.००
४. यशवंतराव चव्हाण मौलिक विचार संकलन : ना. धों. महानोर	३.५०
५. "महाद्वीचे वारे" यशवंतराव चव्हाण	३०.००
६. म. फुले निवडक विचार संकलन व संपादन : गजमल माळी	१२.००
७. वेकारी निमूलनातून ग्रामीण विकास संपादक : वि. म. पाणे	३५.००
८. महाराष्ट्रातील दुष्काळ आणि जलसंपत्तीचे नियोजन संपादन : अण्णासाहेब शिंदे	१६०.००
९. महाराष्ट्र : "एक दृष्टीकोन" (श्री. शरदराव पवार - भाषण संग्रह) संपादन : दादासाहेब रूपवने	७५.००
१०. पंचायत राज, जिल्हा नियोजन आणि ग्रामीण विकास संपादन : प्रा. पी. बी. पाटील	१००.००
११. नवभारत : परिवर्तनाची दिशा संपादक : प्रा. पी. बी. पाटील	७५.००
१२. "विमुक्तायन" महाराष्ट्रातील विमुक्त जमाती : एक चिकित्सक अभ्यास संगणक-लेखक : श्री. लक्ष्मण माने	२५०.००
१३. महिला मंडळीचे धोरण : स्वयंमिदनेकडे वाटचाल लेखक : डॉ. मीलम गोळे	१५.००
१४. यशवंतराव चव्हाण (चरित्र) लेखक : अनंताव पाटील	८०.००

यशवंतराव चव्हाण केंद्र

उन. आत्राव मोसले मार्ग, मुंबई - ४०० ०२१

दूरध्वनी : २०२ ८५५८ / २८५ २०८१ / २०८ ५४६०

फॅक्स : ९१-२२-२८५ २०८२

Email : Ybchavan @bom3.vsnl.net.in

लोकनेते - मा.यशवंतराव चव्हाण यांच्या १३व्या स्मृतीदिना निमित्त कला दालनात भरलेल्या छायाचित्र प्रदर्शनाचे उद्घाटन सुप्रसिध्द साहित्यिकश्री शंकरराव खरात यांनी केले त्याप्रसंगाचे छायाचित्र

स्वातंत्र्याच्या सुवर्ण महोत्सवी वर्षा - निमित्त स्वातंत्र्य लढयात सहभागी झालेल्या महिलांचा सत्कार दिनांक १४ ऑगस्ट १७ रोजी करण्यात आला. यावेळी अहिल्याताई सगळेकरांसोबत इतर स्वातंत्र्य सैनिक महिला

पद्मश्री दया पवार स्मृती संमेलन साहित्यविषयक चर्चासत्र व कविसंमेलनात बोलताना ज्येष्ठ कविवर्य मा.नारायण सुर्वे

रोजगार हमी योजनेला २५ वर्षे झाल्यानिमित्त पार पडलेल्या परिसंवादात बोलताना मा.दादासाहेब रुपवते रोजगार महाराष्ट्र राज्याच्या रोजगार हमी मंत्री श्रीमती सोमाताई फडणवीस

सहकारी संस्थांच्या पंच कमिटी प्रशिक्षण प्रकल्पाबाबत चर्चा करण्यासाठी कु.नटालिया अलॉन्सो (युरोपियन युनियन अम्बेसेडर नवी दिल्ली च्या प्रतिनिधी) यांनी प्रतिष्ठानला भेट दिली. तेव्हा त्यांचे स्वागत करताना मा.बापूसाहेब खेरे

यशवंतराव चव्हाण केंद्र

उत्थाटन

आचार्य वसुदेव

श्री श्री आर. वैद्यरामन

यांच्या शुभ हस्त संस्कार झाले

शुभ सं. २ एके १९८३ बुधवार ११ व जानेवारी १९८३

यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान मुंबई

卐

यशवंतराव चव्हाण केंद्र

शिलान्यास

महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री

श्री शरदराव पवार

यांच्या शुभ हस्त संस्कार झाले

वैशाख व ८ शके १९११, बुधवार दि. २८ मे १९८९